

ЈЕЛКА МАТИЈАШЕВИЋ (Приштина)

КОМПАРАТИВНА ПРОУЧАВАЊА РАДОСАВА БОШКОВИЋА У СВЕТЛУ СЕМАНТИЧКЕ ДЕРИВАЦИЈЕ

Погодна је прилика да се дело професора Радосава Бошковића, то неисцрпно богатство идеја и мисли, изнесе као целина. Оно не престаје бити инспиративно и за модерну лингвистичку теорију. Нова научна сазнања, напротив, бацила су још више светла и још грандиознијим представила дело овог научника и са временом оно ће још више добијати на свом значају и историјском и практичном.

Централно место у стваралачком опусу проф. Бошковића заузима творба речи — као компаративна проблематика. Када год је говорио о питањима из ове области — он је ту компаративиста, било да се бави грађењем речи у јужнословенској језичкој заједници, у самом српскохрватском језику, или на славистичкој равни. Та област стварања проф. Бошковића саздана је као једно монолитно дело чврсте композиције — једна недељива целина, где све има своје место, и где је једно с другим многоструко повезано, и једно из другог произилази.

Његово интензивно бављење творбом речи говори о интересовању његовом за питања опште лингвистике. Исто онако као што је он говорио о Белећу¹, рекавши да „Белић стоји и остаје, по своме научном интересовању, на линији такозване и тако од нужде назване опште лингвистике. Није случајно — што грађење речи, механизам језика, остаје целог Белићева живота у центру његова научног интересовања“, могло би се,

¹ Радосав Бошковић, А. Белић /на свечаној академији поводом педесетогодишњице његова наставничког рада/, стр. 191.

Све напомене се дају према књизи: Радосав Бошковић, Одабрани чланци и расправе, Титоград, 1979.

парафразирајући проф. Бошковића, и на њега самог примени-ти: није случајно — што грађење речи остаје целог Бошковићевог живота у центру његова научног интересовања. Много је питања у овој области на која је дао јасне и прецизне одговоре и која се могу узети као готова решења. Треба само нека од њих назвати терминологијом модерне дериватологије и поћи од њих у даљим истраживањима. На тај начин ће „Бошковићева дериватологија постати полазница сваком модерном дериватологу“².

Иако експлицитно није говорио о семантичкој деривацији, није о њој посебно писао — тачно је једно, он је није само тако називао, а његови су радови из области компаративних проучавања у творби речи најтешње везани за њу. Звао ју је најчешће „функционалним развитком“, „унутрашњом променом значења“, „семантичком еволуцијом“. Не само да је уочио и истицао значај семантичке деривације за језик уопште, него је у средишту његове пажње у радовима из творбе речи увек била нераскидива веза између морфолошке и семантичке деривације. Од тога је пошао у својој дисертацији, истичући: „И цело питање развитка наставака за грађење речи у засебном животу словенских језика своди се, у ствари, на питање функционалног развитка ових нових наставака у њима“.³

На овом месту говорићу о томе, како се из аспекта модерне дериватологије види веза са делом проф. Бошковића у творби речи, као области његовог стварања, и то о неким питањима проблемског карактера, значајним за семантичку деривацију.

Веома важно питање, и за творбу речи једно од кључних је — м о т и в а ц и ј а. Иако је није тако називао, у делу проф. Бошковића о творби речи она управо има место које јој по значају њеном припада. Творбене односе изражене у виду структурно-семантичке зависности једне речи од друге у границама корелативног пара, видео је као историјски променљиве и илустровао их историјским карактером творбене структуре појединих речи. „Однос изведене речи према основној“ то није никад прост однос само морфолошки, већ је ту увек укључено најтешње преплитање морфолошког и семантичког фактора, које се исказује и као „тумачење односа“, „протумачен однос“, „довођење у везу“, а при свему томе игра важну улогу „језичко осећање“, што заправо представља семантичку интерпретацију одређених односа. На тај начин се види творбени тип заснован на јединству: творбене базе, творбеног форманта и творбеног значења.

² Богдан Терзић, узимајући учешће у дискусији на Скупу у Даниловграду.

³ Развитак суфикса у јужнословенској језичкој заједници, стр. 51.

Мотивација се посматра као веза семантичког и морфолошког фактора. Нов семантички однос успоставља и нов морфолошки однос. Семантичке промене, дакле, повлаче за собом структурне, а ове затим доприносе формирању изведених морфема, изведених творбених типова. На тај начин се структурна зависност основе одсликава у изведеној речи, док је семантичка зависност изведенице мотивисана значењем речи из основе. Ту је у питању дубљи семантички узрок који доводи до мењања и на структурном плану и резултат је дуготрајних историјских промена у творбеном смислу.

Континуирана узајамност процеса морфолошке и семантичке деривације показана је кроз мноштво примера из којих се да закључити — да је управо у том споју и суштина механизма грађења речи, настају творбени типови: морфолошки или семантички. На више места у Бошковићевим радовима из творбе речи наглашава се, да се „семантичка страна никако не може одвојити од формалне“.

Веза семантичке и морфолошке творбе је стара, наслеђена, траје у континуитету од прасловенских времена. „И нема никакве сумње да је ово структурно тројство именица на ја било већ у прасловенском језику израз њихова унутрашњег, семантичког тројства, — да су именице на ја могле бити, према томе какав им је био морфолошки склоп, или *nomina loci* или *nomina actionis* или *Adjektivabstrakta*“⁴.

Формирање моционих односа као семантичке контрвенције двају суфикса⁵ везано је за семантичку страну. На то се Бошковић враћао више пута, да би путем својих реконструкција у свему томе видео прасловенски карактер: „...Из односа *vьlči* : *vьlkъ* постала је *vьlči-ka* (*vьlčica*) зато што је сваки однос ове врсте (мислим на семантичку страну) обележаван у прасловенском језику суфиксом. Из истога су разлога и односи као *lьgu* : *lьгъ*, *lьръ* : *lьriti* измењени у *lьgu-ni* : *lьгъ (>lьгъкъ)*, *lьръ-къ* : *lьriti*“⁶. Ограђујући се да сви горњи суфикси нису постали на поменути начин, он на истом месту упозорава, да „ваља водити рачуна о доцнијем ширењу употребе ових наставака“, а то значи и о утицају других важних чинилаца при деривацији.

Када говори о развоју суфикса -ица у словенским језицима, он управо полази од чињенице, да се реконструкцијом развоја овог суфикса може закључити, да су постојале „две врсте именица на *i* у прасловенском језику: /.../ именице на *i*

⁴ Развојак суфикса... , стр. 141.

⁵ Развојак суфикса... , стр. 102.

⁶ Значај система „суфиксалности“ за стварање изведених речи, стр. 185.

с именичким и /.../ именице на *i* с придевским општим деловима ...“⁷

Проф. Бошковић је улазио врло често у објашњење начина добијања одређених мотивационих односа, што ћу овде илустровати једним примером: „Како су могли општи делови као *kov-*, *bog-* код именица типа *kovъnia* — ковачница, *богъnia* — борионица, у прасловенском језику добити номенску вредност? Само на један начин: на тај начин што су именице *kovъnia*, *богъnia* и сл. у језичком осећању доведене у везу с образовањима типа *kovъ* = који кује, *богъ* = који се бори... И била су једина група *potinum agentis* код којих је општи део био једнак глаголској основи...; зато је и могло језичко осећање да с њима доведе у везу именице на *ъnia* које су значиле место где се глаголска радња врши, а да остави везу наставка *ъnia* с глаголском основом за *potina actionis*...; другим речима: добили смо именице које својом структуром јасно показују како је језичко осећање објаснило праматичку вредност општих делова код именица типа *kovъnia* — ковачница“.⁸

Значај мотивационих односа за творбено значење које се добија на основу новоуспостављених творбених односа, секундарно насталих, може се видети у даљем тексту (узетом овде за пример): „Чини ми се да нам горњи поглед на постанак и развитак *potinum loci* на *ъnia* најбоље објашњава две ствари: прво, зашто код ових именица — код именица типа *kovъnia* — ковачница — није очувана првобитна комбинација морфолошких елемената, глаголска основа + *ъnia*; и друго, зашто код *potinum loci* на *ъnia* формална и семантичка страна стоје у извесној противречности, — *ръсагъѣ* значи место за „лсе“, а не место за „лсаре“, *коѣишъѣ* значи место за коње, а не место за коњушаре“.⁹

Већ поодавно дериватологија има термин „двојна мотивација“, и тај појам који се широко користи налазимо већ у Бошковићевој дисертацији као „двојака интерпретација општег дела“: „... код именица као *х л е б а р а*, *б р а ш н а р а*, *о в ч а р а* и сл. имамо нешто друго, — код њих је могућа двојака интерпретација њихова општег дела: *и м е н и ч к а* и *п р и д е в с к а*. Прва — именичка интерпретација била је у почетку код свих именица на *ага* с именичким општим делом у основици; и гарантовала је за значење „раднице“ — у најширем смислу те речи — код њих: али је остала само код неколике именице ове врсте: *и с п . т р а в а р а* жена која даје траве, *у ш т и п ч а р а* — која меси и продаје уштипке. Друга,

⁷ Развитак суфикса..., стр. 65.

⁸ Развитак суфикса..., стр. 143—144.

⁹ Развитак суфикса..., стр. 144.

придевска интерпретација заменила је именичку готово код свих именица с именичким општим делом у основици; и увела — све те именице или — преко односа *chlěb-aga : chlěb-* „хлебни” — у *nomina loci* или — преко односа исте врсте — у именице које значе нешто за што је карактеристично оно што основна реч значи: исп. *кашичара* — воденица, *поточара* — воденица, *гужвара* — пита...¹⁰

И овде, као и у много других случајева види се велики значај који су у језику одиграли придеви, посебно се то односи на придеве са суфиксом *ьпъ*. Проф. Бошковић је увидео њихов значај не само за реорганизацију мотивационих односа, него и за стварање семасиолошких категорија, формирање система творбених веза, успостављање нове прерасподеле у творбеној структури. Посебно је нагласио да у творачкој апаратури грађења речи постоји стари прајезички однос између именица и придева из епохе када између њих није било разлика по формалним знацима. „Обиље образовања од придева у свима словенским језицима“¹¹ учврстило га је у уверењу да веза суфикса *-ица* с придевским општим деловима „значи основну употребу његову исто онолико колико и моциона служба у односима типа *вук — вучица*; другим речима, да је *ица* као наставак у исто време и паралелно добио и моционо значење и прамаћичку функцију своју; једно у вези с именичким, а друго у вези са придевским општим деловима“.¹²

Значај семантичке основе за развитак значења и његово потом везивање за суфикс, тј. формирање новог творбеног типа, илустративан је пример не само преплитања морфолошке и семантичке деривације, него и структурних односа који се развијају у оквиру датог типа, где се променом било ког елемента мења и укупни резултат тих односа. Из тога се лепо види однос дела према целини, појединачног према општем.

Када се веза семантичког и морфолошког фактора оствари и суфикс почне са задобијеним у датој вези значењем да се шири и самостално, то значи да је обогаћен и новом везом и новим значењем; у том случају говоримо о новом творбеном типу. Ово се може илустровати нпр. развијањем пејоративног значења код суфикса *-ача* у словеначком у примерима попут: *роревача, глућача, blatњача*, где „именице наставком *ача* саграђене нису детериоративи због њега, већ због значења својих основних делова“.¹³

Колики је значај творбене базе код мотивационих односа. види се кроз наставак семасиолошких категорија. Примери за ово су бројни, навешћу неке.

¹⁰ Развитак суфикса..., стр. 165.

¹¹ Развитак суфикса..., стр. 65.

¹² Развитак суфикса..., стр. 65.

¹³ Развитак суфикса..., стр. 158.

„Према томе, *nomina actionis* не представљају основну, првобитну употребу наставка *ја*. Она су по постанку, као што ћемо доцније видети, резултат везе наставка *ја* с придевима који су имали и глаголе од исте основе поред себе; она, дакле, представљају случај прелаза категорије *Adjektivabstrakta* у категорију *Verbalabstrakta*“.¹⁴

На примеру суфикса *-ача* у споју са глаголским општим делом у српскохрватском и словеначком, који тумачи као полисемију, јер даје значења *nomina agentis* и *nomina instrumenti*, говорено је о семантичкој деривацији на најнепосреднији начин. Ту се као „унутрашњи развитак“ даје очигледан пример метафоричког преношења функције. „Није потребно нарочито истицати да су ова два значења код наставка *-ача* само продукт његова унутрашњег развитка; развитак значења радника као носиоца глаголске радње у значење средства помоћу којег се нека радња врши толико је чест и обичан код наставака за грабење речи у свима језицима, да се и код овога наставка већ а priori могао очекивати“.¹⁵ Семантичком деривацијом се, како је утврдила савремена дериватологија, стварају хомоними, што је у горњем примеру очигледан случај.

Ланац семасиолошких категорија и начин на који се до њега дошло, може се илустровати једним веома логичним расуђивањем Бошковићевим у том правцу. Из њега се може закључити о неким теоријским погледима професоровим који нису изгубили на своме значају, иако изречени још тридесетих година, далеко пре модерних језичких истраживања. „Шта значи, онда, употреба наставка *аџа* у горњим примерима, и у оним где су по среди глаголски и у оним где су по среди придевски и именички општи делови? Она не представља основну употребу наставка *аџа* основну употребу његову значе, свакако *nomina agentis*. Она значи померање основне употребе овога наставка, и то прво померање употребе његове, — његово везивање и за *nomina attributiva* у нашем случају за *nomina attributiva* с детериоративном нијансом. Уз ова детериоративна, стоје права *nomina attributiva* без детериоративне нијансе у значењу (...) Ја мислим да *nomina attributiva* значе раскрсницу у развиту употребе наставка *аџа* уопште; и то раскрсницу од које детериоративна *nomina attributiva* полазе једним путем, а права *nomina attributiva*, опет, другим. Прва — детериоративна *nomina attributiva* — уносе детериоративно значење и у сам наставак *аџа* (...) У овом правцу — наставак *аџа* иде и даље, добива амплификативно значење (...) Међутим друга — права *nomina attributiva* — проширују употребу наставка *аџа* и изван категорије лица, уводе овај наставак и у категорију предмета и

¹⁴ Развитак суфикса..., стр. 141.

¹⁵ Развитак суфикса..., стр. 156.

своде га, на тај начин, на просто граматичко средство за прављење именица од придевских и именичких општих делова".¹⁶

Основа уграђених у своју дисертацију проф. Бошковић се придржавао и у својим доцнијим радовима. Тако је и у објашњењу настанка пејоратива у примерима типа: жандарџа, капларџа, писарџа изнео гледиште да су они „постали преношењем деминутивног -џа које је — сасвим природно и по логици развитка деминутивног значења — код именица жандар, каплар, писар развило пејоративно значење".¹⁷

Путем метонимије, као вида семантичке деривације, добијају се одређене семасиолошке категорије. Код проф. Бошковића ово се може илустровати низом примера. Најбоље ће бити, као што је то и напред учињено, да се уместо парафразе послужим самим једним његовим примером. „Какав је био даљи развитак *nominum actionis* на њпа у прасловенском језику? Ја мислим овакав. Нека *nomina actionis* дала су, унутрашњим развитком свога значења, — *nomina loci*; тј. назив радње у неким је случајевима узет и за назив места на којему се та радња врши, — случај толико чест и документован у индоевропским језицима. (...) На овај смо начин добили у прасловенском две групе именица направљених од глаголских општих делова: једну с праматичком функцијом наставка њпа — *nomina actionis*, и другу без икакве функције наставка њпа, а с конкретним значењем самих именица — *nomina loci*. Сем семантичке, није било никакве друге разлике међу овим двама групама, — није било међу њима разлике у погледу природе њихова општег дела".¹⁸

Разлику између семантичке и морфолошке деривације проф. Бошковић је направио врло прецизно већ на следећој страници, закључујући о овоме на следећи начин: „У нашем случају није уопште реч о грађењу *nomina loci* помоћу суфикса, већ о унутрашњем развитку именица које су биле по значењу *nomina actionis*, о њихову прелажењу у *nomina loci*".¹⁹ Овако поставивши проблем сва *nomina loci* поделио је према њиховом постанку и развитку у две велике групе и код њих издвојио по два различита еволутивна ступња.

Перинтеграција и у творби речи и у радовима проф. Бошковића има врло значајно место. Формално посматрано код овог процеса запажа се само промена границе међу творбеним елементима. У суштини, ту су много дубљи преображаји — остварује се прелазак на нови квалитет, мењају се стари и успостављају нови творбени односи, добија се нова

¹⁶ Развитак суфикса..., стр. 158—159.

¹⁷ Око суфикса *ica*, стр. 275.

¹⁸ Развитак суфикса..., стр. 143.

¹⁹ Развитак суфикса..., стр. 144.

мотивација, нови творбени афикс, нови творбено-семантички производ. Она би значила успостављање новог семантичког контакта, добијање нове језичке интерпретације, а све то и формално другачије обележено.

Проф. Бошковић у овом правцу и с тим у вези закључује: два су резултата ове нове интерпретације: један формални — издавајње наставка, а други — семантички, добијање једне нове групе именица.

Још на почетку своје докторске дисертације истакао је: „Обиље наставака за праћење речи, и именичких и придевских, битна је карактеристика прасловенског језика. Уместо 98 наставака индоевропског прајезика, прасловенски их има преко 150. То значи да је у њему створен и велики број нових наставака, без обзира на који начин“.²⁰ Касније ће се и видети — велики број разматраних суфикса биће добијен управо захваљујући перинтеграцији. Тако ће и суфикс -ица, о чијој је генези толико пуно било речи у његовим радовима, бити истумачен перинтеграцијом, и скоро по правилу, код свих осталих суфикса она ће имати значајну, а врло често и пресудну улогу у њиховом настајању, функционисању.

Суштина саме перинтеграције разоткрива се веома лепо на више места, ја ћу овде навести једно такво место које сметрам школским примером. „Наставак *ица* је (...) поред основног моционог значења развио и друга значења. Није тешко показати како је дошло до развитка ових значења код наставака *ица*. Јасно је да су сва она само производ секундарних односа морфолошких елемената код појединих именица. Док год је језичка анализа код именица *овчарица*, *рачарица*, *козарица* и сл. издавала као морфолошке елементе *masculinum* на -ар + наставак *ица*, дакле, *овчарица*, *рачарица*, *козарица* и сл., дотле је и моционо значење наставака *ица* код њих било једино. Чим су, међутим, ове именице доведене у везу са основним речима од којих су именице на -ар саграђене — *овца*, *рак*, *коза*, њихова морфолошка структура добила је други вид. Перинтеграцијом је добивена нова подела на морфолошке елементе: *овчарица* (*овца*), *козарица* (*коза*), *рачарица* (*рак*). И овом новом поделом раскинута је веза по значењу између изведених именица на *ица* и њихових основних речи на -ар. Значење ових именица није више резултат њихова односа према *masculinum* на -ар, већ њихова односа према усамљеним речима од којих је *masculinum* саграђен. И сасвим природно, наставак *ица* код ових речи развија сва значења која на пр. однос *овчарица* : *овца* допушта: и значење места и значење каквог предме-

²⁰ Развитак суфикса ..., стр. 51.

та и сл. Дакле, сва су ова значења, у суштини, само производат овог новог односа, ове нове везе“.²¹

На овај начин су добијени многи други суфикси, многа значења, и што је нарочито важно — успостављени мотивациони односи други и другачији — то даље значи, нови творбени типови. На перинтеграцији се заснива нпр. суфикс -аћ у личним хипокористцима, — њ²² и др.

Дакле, овај врло значајан процес у механизму праћења речи, који за производат има деривате морфолошке, и деривате семантичке, нашао је врсног тумача у проф. Бошковићу.

Значај диференцијације — те увек и свуда присутне универзалне језичке законитости обилато је и са разлогом презентирани у Бошковићевим радовима у творби речи. Њој захваљујући он је закључио, да увек када дође до синонимије, дублета, како је говорио, у творби речи — у том случају најпре долази до семантичког разједначавања, а затим — морфолошког. Морфолошко разликовање је ту секундарно, оно је израз семантичког разликовања, примарног у овом случају. Диференцијацијом се уклања и хомонимија настала као резултат семантичке деривације.

Када говори о именицама на њ²³ја које су имале двојако значење, он говори и о каснијем стању у погледу датих именица. „Али ове две групе именица нису остале у свом првобитном односу. Словенски нам језици показују да је већ у прасловенском језику међу именицама на њ²³ја које су биле *nomina loci* и онима што су значиле *nomina actionis* извршена извесна диференцијација, — да су ове две семантичке категорије и формално разграничене. Јасан је резултат тога њихова разграничења: веза *nomen agentis* + њ²³ја постала је знак морфолошког склопа *nominum loci*, а веза глаголска основа + њ²³ја остала је знак морфолошког склопа *nominum actionis*“.²³ Примере за ово налазимо у свим Бошковићевим радовима из творбе речи, а како се оваквим објашњењем илуструју и друга питања везана за функционисање творбе речи — навешћу још неки пример.

Диференцијацијом он објашњава и доцнији развитак суфикса -ача и -ара у словеначком и српскохрватском језику. „(...) Именице на ача и ага морале су бити у почетку доста ретке у српскохрватском и словеначкој језику. И поред њих као таквих, именице на ашь и ађь остале су на својој старој, основној семантичкој линији; а оне саме, тј. именице на ач-а и ађ-а, морале су да се на неки начин одвоје, диференцирају, од својих основних облика на ашь и ађь... Нужно је у њихо-

²¹ Развитак суфикса..., стр. 64.

²² Један половично објашњени суфикс српскохрватски, стр. 431. Из *onomastičke derivacije i povodom nje*, стр. 441.

²³ Развитак суфикса..., 143.

вој еволуцији било нешто друго, оно што смо малопре рекли — њихово функционално одвајање од наставака ас̑ и аг̑. Ова функционална диференцијација између облика с крајњим а и облика без тога а чини основни смисао развитка наставачких дублета типа ас̑ // аса у категорији *nomina agentis* у словенским језицима. Ње је морало бити и код наставака ас̑-а и ас̑, аг̑-а и аг̑“.²⁴

Разликујући две етапе у развитку датих суфикса проф. Бошковић улази и у објашњење настанка појединих значења код суфикса. Тако и овде, закључује да су у почетку оба суфиксална дублета били за *nomina agentis masculini*, и да су тек у другој фази постали фемининални суфикси, што их је онда довело у везу са маскулиним суфиксима и дало моћност суфиксима -ач и -ар. Своја значења и употребу добили су семантичким путем и диференцијацијом.

На овај начин је протумачена и употреба суфикса -ља, тј. суфикса -аља, -иља с једне стране и -аљка, -иљка с друге. „Данашња разлика у значењу између именица на алја, илја и именица на алјка, илјка — *nomina agentis* : *nomina instrumenti* — може бити само резултат секундарног везивања једнога значења њихова само за облике на лја (алја, илја), а другога — само за облике на ка (алјка, илјка)“.²⁵

Овде, према томе, имамо прво паралелне суфиксе у агентивном значењу, а затим семантичку деривацију — развија се значење оруђа; сада је то случај хомонимије или полисемије, да би следећа етапа била — диференцијација: један суфикс се везује за једно значење, а други за друго. Без обзира да ли је у конкретним случајевима баш све тако било, чињеница је да сзаквих случајева у словенским језицима има много, као и да су протумачени врло логично.

Горњи нам примери показују случајеве који сличношћу или истим развитком повезују језике, или су карактеристика једне групе или само једног језика. Међутим, разни други фактори, и у првом реду синонимија међу творбеним типовима у појединим словенским језицима, довели су и до различитог развитка једног творбеног типа — у могућем и генетски унапред одређеном правцу. Тип диференцијације ове врсте може се назвати међујезичком диференцијацијом — по којој се словенски језици међусобно разликују, а то је заправо „та извесна неједнакост која има примене у одређивању сродничких односа међу словенским језицима“.²⁶

²⁴ Развитак суфикса..., стр. 163; Ту „преквалификацију“ помиње и у другим радовима, као нпр.: Лужичко *tkalča* — Weberin, стр. 450.

²⁵ Развитак суфикса..., стр. 173. Тим путем се објашњава и настанак суфикса -ја и његових значења у руском у примерима типа враль : вралья, Развитак суфикса..., стр. 174.

²⁶ Развитак суфикса..., стр. 51.

Из специфичности суфикса са елементом *к* и *ц* изводио је закључак о блискости или удаљености појединих словенских језика или група. „Само су наставци с елементима *к* и *с*, они који су и функционално и по морфолошком домену употребе били потпуно идентични, представљали „идеалан“ случај наставачких дублета у прасловенском језику. Они су, дакле, по својој гласовној, материјалној структури давали могућности да у даљем историјском развоју појединих група словенских језика код њих дођу до изражаја резултати извесне репартиције: уопштавање или наставака с елементом *к* или наставака с елементом *с* у појединим групама“.²⁷ И према тим резултатима говорено је о односу јужнословенских језика према језицима источне и западне словенске групе.

Међутим, да разликовање не мора бити производ секундарног распореда двеју фонетских варијаната једног истог суфикса, већ двају функционално идентичних, а материјално и генетички различитих суфикса, показано је на примеру именица у категорији *nomina loci*. „Дошли смо, најзад, до употребе наставака *ъпа* и *ъпса* у истим речима, до дублета типа *ковацьпа* // *ковацьпса*, *грацьпа* // *грацьпса* и сл. Какав је резултат ове напоредне употребе наставака показују нам словенски језици: јужнословенски су језици уопштили употребу наставка *ъпса*, а источни и западни наставка *ъпа*“.²⁸

Како видимо, у случају синонимије по било ком основу, и хомонимије — диференцијација се врши на разне начине и на разним нивоима. На основу њених резултата у савременим словенским језицима, проф. Бошковић је успешно реконструисао генезу појединих творбених елемената, долазећи до прасловенског стања.

И да закључим, кроз односе мотивације, дејство перинтеграције и диференцијације — што чини окосницу у радовима проф. Бошковића из творбе речи, и творби уопште, — на најбољи је начин откривен огроман значај семантичке деривације и њено тесно преплитање са морфолошком. Исто тако, посматрано на овај начин, показује се да су језички релевантне законитости у функционисању механизма грађења речи — заједничке словенским језицима, а види се и по чему се они разликују. И у свему томе дело овог научника обогатило је научну мисао и постало незаобилазна литература сваком ко се бави творбом речи и у славистици и ван ње.

²⁷ Развитак суфикса..., стр. 53.

²⁸ Развитак суфикса..., стр. 150.

Елка МАТИЈАШЕВИЧ

СОПОСТАВИТЕЛЬНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ РАДОСАВА БОШКОВИЧА В
СВЕТЕ СЕМАНТИЧЕСКОЙ ДЕРИВАЦИИ

Резюме

В этой работе, посвященной исследованиям Радосава Бошковица, автор указал на некоторые ключевые, и для словообразования релевантны проблемы, которые в самом центре исследований Бошковица в области словообразования: мотивацию, перинтерграцию и дифференциацию. При помощи соотношений этих трех элементов, Бошковиц дал генезис словообразовательных отношений в славянских языках, подчеркнув большое значение семантического фактора при деривации. Не случайно, работы этого ученого занимают важное место в современной дериватологии и в науке о языке в целом.